

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1916 kl. 1 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvidgning av visst vederbörande militärbefäl lämnat bemyndigande beträffande värnpliktige, som hysa samvetsbetänkligheter mot vapentjänst.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till kammarens femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 199, har herr *Berg* i Munkfors hemställt, att riksdagen måtte besluta om skrivelse till Kungl. Maj:t, att det täcktes Kungl. Maj:t taga under överbägande, huruvida det genom nådiga cirkuläret den 21 februari 1902 vederbörande truppförbandschefer lämnade bemyndigande beträffande värnpliktig, som befundes hysa samvetsbetänkligheter mot vapentjänst, må kunna utvidgas därhän, att det bereder möjlighet att låta sådan värnpliktig civilklädd och under lämplig tillsyn utföra arbete för statens räkning, vid eller utom truppförbandet.

Motionen.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Frågan om huru bör förfaras med värnpliktige, som av samvetsbetänkligheter ej kunna förmås att göra vapentjänst, har vid åtskilliga föregående riksdagar varit föremål för behandling och även på annat sätt uppmärksamrats. Härför redogjordes uti 1915 års andra kammares femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, vartill utskottet tillåter sig hänvisa.

Frågans tidigare behandling.

Den motion, över vilken detta utlåtande var avgivet, föranledde andra kammaren att för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i värnpliktslagen, att värnpliktig, vilken av samvetsbetänkligheter vägrar ikläda sig uniform

för fullgörandet av sin värnplikt, måtte åläggas att civilklädd utföra annat arbete för statens räkning, dock att detta blir av något längre varaktighet än den militära tjänstgöringen.

Beslutet delgavs första kammaren, som hänvisade motionen till sitt första tillfälliga utskott. Detta utskott ansåg sig icke böra tillstyrka bifall till vare sig motionen eller andra kammarens beslut, men yrkade i stället, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida det genom nådiga cirkuläret den 21 februari 1902 vederbörande truppförbandschefer lämnade bemyndigandet beträffande värnpliktig, som finnes hysa samvetsbetänkligheter mot vapentjänst, må kunna utvidgas därhän, att det bereder möjlighet att låta sådan värnpliktig civilklädd och under lämplig tillsyn utföra arbete för statens räkning vid eller utom truppförbandet.

Denna hemställan blev emellertid av första kammaren avslagen med 68 röster mot 55.

En med den nu förevarande likalydande motion har i år avgivits inom första kammaren, och båda utmytna i samma hemställan som 1915 års första kammarutskotts ovan citerade. Första kammarens första tillfälliga utskott har även i år i sitt utlåtande nr 8 biträtt denna hemställan och alltså yrkat bifall till motionen. Första kammaren har emellertid det oaktat avslagit densamma.

Utskottet.

Den nu föreliggande motionen avser icke att införa någon ny princip för behandlingen av en viss kategori av värnpliktiga utan endast att åstadkomma en detaljförändring vid tillämpningen av den princip om samvetsömmas rätt att fritagas från direkt delaktighet i vapentjänstgöring, vilken fastslagits uti Kungl. Maj:ts nådiga cirkulär av den 21 febr. 1902. Har Kungl. Maj:t och riksdagen redan tidigare godtagit samvetsnöd som tillräckligt motiv för befrielse från direkt vapentjänst, kan man logiskt sett icke gärna nu vägra att godkänna samma samvetsnöd som motiv för att dessa från direkt vapentjänst fritagne befrias även från att bära uniform. I varje fall kan man icke som skäl mot det nu resta kravet anföra, att man därmed i högre grad än tidigare åsidosätter statsnyttans fordringar för individuella samvetsbetänkligheter.

Praktiskt torde saken troligen ganska lätt kunna ordnas på det sätt, som redan vid fjolårets riksdag framfördes i första kammarens första

tillfälliga utskotts ovannämnda utlåtande, nämligen att de sålunda på grund av samvetsömhet från vapentjänst befriade kunde åläggas att, med hänsyn tagen till deras civila yrkesutbildning, såsom skrädderiarbetare, maskinister o. s. v., förrätta för försvaret nödvändiga arbeten, vilka f. n. ofta utföras i civil dräkt och stundom utom truppen i hemmet eller i särskilda verkstäder.

Talet om att statens försvarskraft skulle minskas, om det i motionen påyrkade kravet genomfördes, tror utskottet icke hava fog för sig. Antalet personer, vilkas samvetsömhet förbjuder dem till och med att bära någon som helst uniform, eftersom denna för dem är en yttre symbol för krig och militärväsende, har hitintills varit ytterligt ringa och torde med all sannolikhet icke komma att nämnvärt ökas. Farhågan för simulerad samvetsnöd i denna punkt torde icke vara berättigad, enär befrielse från att bära uniform väsentligen är en rent psykisk, men icke en materiell fördel. Utskottet anser därför i likhet med föregående år och i överensstämmelse med första kammarens första tillfälliga utskott, att skäl icke föreligga för att utsträcka värnpliktstiden för dem, som sålunda befriats att bära uniform.

På grund av vad ovan anförts hemställer utskottet,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida det genom nådiga cirkuläret den 21 februari 1902 vederbörande truppförbandschefer lämnade be- myndigande beträffande värnpliktig, som befunnes hysa samvetsbetänkligheter mot vapentjänst, må kunna utvidgas därhän, att det bereder möjlighet att låta sådan värnpliktig civilklädd och under lämplig till- syn utföra arbete för statens räkning, vid eller utom truppförbandet.

Stockholm den 4 april 1916.

På utskottets vägnar:

GUNNAR LÖWEGREN.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar Löwegren, Wikström, Bengtsson i Göteborg, Thore, Sundberg, Persson i Tofta, Eurén, Ericson i Funäsdalen, Sköld och Winkler.

Reservation

av herrar *Thore, Sundberg, Eurén* och *Winkler*, som anført följande:

Den i motionen avsedda utvidgningen af kungl. cirkuläret den 21 februari 1902 innebär icke, såsom av utskottets utlåtande synes framgå, allenast att de värnpliktige, varom här är fråga, skulle kunna befrias från bärande av uniform.

Den innebär även en betydelsefull ändring med avseende å beskaffenheten av det arbete, mot vilket vapentjänsten skulle kunna utbytas, och platsen för detta arbetes förrättande.

Ty medan enligt cirkulärets nuvarande lydelse befälet blott eger förordna om annan lämplig tjänstgöring vid truppförbandet, ifrågasätter motionen, att detta förordnande skulle kunna utsträckas till »arbete för statens räkning vid eller utom truppförbandet» och således från civil militärtjänst till fullständig civil tjänst.

Såväl motionären som utskottet synes anse, att de antydda utvidgningarna af cirkuläret skulle vara icke blott ägnade att häva den samvetsömmes betänkligheter mot militärutbildningen, utan även förenliga med de krav, vilka staten för fosterlandets försvar äger ställa på medborgarna, i följd varav från statens sida icke borde resas några betänkligheter mot dem.

Reservanterna äro av en annan mening.

Vad först beträffar betänkligheterna mot militärutbildningen, så finnes det icke anledning antaga, att dessa skulle i någon mån hävas genom befrielse från bärandet av uniformen, ty den samvetsömmes betänkligheter i detta avseende torde vända sig mot all slags militärtjänst och icke endast mot en sådan detalj som uniformen. Samma uppfattning har tydligen även föresvävat motionären, då han ju, såsom ovan antytts, i motionen ifrågasätter jämväl att sambandet mellan den värnpliktiges sysselsättning och den militära utbildningen skall förminska

eller helt utplånas, därigenom att den samvetsömme skall kunna medgivas att få utföra arbete för statens räkning utom truppförbandet. Dylika medgivanden torde i själva verket i de allra flesta fall komma att innebära full befrielse från militärtjänst.

Vad vidare angår statens krav å sina medborgare med hänsyn till försvaret, så är det uppenbart, att en förlust tillskyndas försvaret i den mån värnpliktiga av ifrågavarande slag tillåtas fullgöra civil tjänst i stället för militärtjänstgöring. Utskottet framhåller visserligen, att det gäller endast ett fåtal värnpliktige och att en eftergift å ifrågavarande område i följd härav icke skulle innebära något menligt ifråga om statens säkerhet. Reservanterna förmena emellertid, att det nuvarande jämförelsevis ringa antalet av personer, vilka motsätta sig militärtjänst i full utsträckning, icke kan lämna någon tillförlitlig ledning för bedömning av antalet militärtjänstvägrare i framtiden, för den händelse en utvidgning av det kungl. cirkuläret i nu ifrågasatt riktning skulle komma till stånd.

Med anledning av vad sålunda anförts och då vi allra minst under nu rådande förhållanden kunna vara med på något förslag, som innebär någon som helst eftergift i fråga om den medborgerliga skyldigheten att deltaga i fosterlandets försvar, få vi hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.